

פרפראות

פאר

פרשת מטות מסעי תשפ"א

עוקרי הדת

שונאים אותנו

בגלל הדרך של

תורה ומצוות

שבנו

פרפראות פאר

עוקרי הדת שונאים אותנו בגלל הדרך של תורה ומצוות שבנו

אות ב

מדרש רבה פרשת מטות

עמוד א מפתח ענינים פרשת מטות מסעי
תשפ"א

א, חמשה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי שמבארים איך אמר אשריכם ישראל כשאין עושים רצונו

של מקום

ואלו הן
העקידת יצחק
המהר"ל
המהרש"א
בן יהודע
הכותב, ע"ד בעוון נדרים

איתא בגמרא (כתובות דף סו עמוד ב') מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה יוצא מירושלים, והיו תלמידיו מהלכין אחריו. ראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים, כיון שראתה אותו נתעטפה בשערה ועמדה לפניו, אמרה לו, רבי, פרנסני, אמר לה, בתי, מי את, אמרה לו, בת נקדימון בן גוריון אני. אמר לה, בתי, ממון של בית אביך היכן הלך, אמרה לו, רבי, לא כדן מתלין מתלא בירושלים מלח ממון חסר, ואמרי לה חסד. ושל בית חמיד היכן הוא, אמרה לו, בא זה ואיבד את זה.

אמרה לו, רבי, זכור אתה כשחתמת על כתובתי, אמר להן לתלמידיו, זכור אני כשחתמתי על כתובתה של זו, והייתי קורא בה אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה חוץ משל חמיה.

בכה רבן יוחנן בן זכאי ואמר, אשריכם ישראל, בזמן שעושין רצונו של מקום, אין כל אומה ולשון שולטת בהם, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום, מוסרן ביד אומה שפלה, ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה. ע"כ,

א, חמשה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי שמבארים איך אמר אשריכם ישראל כשאין עושים רצונו של מקום
ב, עוקרי הדת שונאים אותנו בגלל הדרך של תורה ומצוות שבנו
ג, ביאור אומרם ז"ל בעוון נדרים וכו' הכווה להפרשת חלה עולת אהרון
ד, במה נחלקו משה רבינו ע"ה והקב"ה
ה, למה שינה משה רבינו מדברי ה' ביאור יקר מהכלי יקר
ו, רבי עקיבא כי הוה מטי להאי פסוקא הוה בכי, ביאור בנזר הקודש
ז, ר"ע נענש כי שגג בזה שדימה הת"ח לשכינה ביאור העיון יעקב
ח, השבטים פטורים וזכאים ממכירת יוסף גם בדיני שמים ביאור בדברי האוה"ח הק'
ט, הקב"ה השיב למלאכים תשובה שונה מתשובתו למשה רבינו
י, מבואר שלא להקדים הפורענות ע"ד אומרם ז"ל בעוון נדרים וכו'
יא, מדתו של רבי עקיבא היה שוחק והיה בוכה
יב, ביאור בשתי פנים היתר נדרים פורחין באויר בדרך צחות
יג, פני משה כפני חמה רמז למשה רבינו שעושה מאהבה ושמח ביסורין
יד, מהכ' עטרות ודיבון בפר' בני גד ובני ראובן למדנו שאין לפרוש מהציבור
טו, גם אם היה להם קנין דביקות ברבם אין לפרוש מן הציבור
טז, איך אמר הבאים למלחמה אחר שכבר באו מהמלחמה ויצאו לקראתם
יז, כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה במדה כנגד מדה
יח, ע"ד התשובה של רבי סעדיה גאון יש לבאר הכתוב נכתם עונך לפני

הוכחה ללבישת פאה נכרית

וקשה לי, כשאמר ושל בית חמיד, מבואר שהיתה נשואה, ואיך **נתעטפה בשערה ועמדה לפניו**, ומצאתי תשובה לשאלה זו בספר **"חנא וחסדא"** להגאון רבי שלמה ארדיט זצ"ל, נלב"ע הי סיון תרל"ו, שמביא ראייה מכאן **לשלטי הגבורים** שניתן ללבוש **פאה נכרית**, עיי"ש, ובזה היא נתעטפה בשערה,

קושיית רבים

איך אמר רבן יוחנן בן זכאי, אשריכם ישראל בשעה שאין עושין רצונו של מקום,

ביאור העקידת יצחק איך אמר אשריכם ישראל כשאין עושין רצונו של מקום

כתב העקידה (שער פ"ד) בדומם בצומח בחי ובמדבר, **שלמות הצורה ומעלתה תדרוש החלשות החומר**,

בדומם, האבן הברזל העץ, הינם חזקים וקשים ביותר, ומהם יקח לבנות הבנינים, אך אבני משכית כסף וזהב בהם ניתן לחצוב צורה וחיותם הינם חלושי החומר וצריכים השגחה ביותר,

הצומח אם אמנם עצים רבים חוזק ועוצמה בשרשם ובענפיהם, לך נא אל הגפן המשובח שבצומח, אין בהם בענפיהם שום חוזק ועוצמה,

החי, הבהמה הגסה העשויה לחרוש ולמשא, חוזק ועוצמה בהמה, אך בעלי הכנף שמעלתם מעל הבהמות שיעופו בכנפיהם הינם חלושי החומר מהבהמה, וביותר הדבורה חלושת החומר וחזקת הצורה, תמוץ בפרחים ותבנה כוורות, כי מעלת הצורה תחייב חלושת החומר,

ובמדבר, הכורמים היוגבים ונושאי המשאות, אם אמנם כח יש בהם לעבודתם, אך הינם בדרך כלל גסי המוח וקטני הדעת, משום שמעלת הצורה מחייבת חולשת החומר,

והנה על כל פנים נתבארה כוונת הנמשך שאמרנו, כי להיות האומה הזאת **היותר משובחת בצורתה משאר האומות**, כמו שאמר ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה (שמות לג, טז), הנה מהצד ההוא תהיה יותר עלולה ומעודדת אל תכלית ההפסד יותר מזולתה משני הצדדים, אם מפני חולשת החומר, ואם מפני חוזק הצורה שיהפך להם למשחית,

וזה עצמו כוונת רבן יוחנן בן זכאי **כמו שאמר על המעשה ההוא של בתו של נקדימון**, שנהפך לה טוב ענינה ליותר רע שאפשר, **אשריכם ישראל בזמן שהם עושים רצונו של מקום אין כל בריה וכו'**, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום **הקב"ה מוסרן וכו'** (כתובות סו, ב). וזה יורה הוראה **עצומה**, כי שני הענינים האלה, רצוני, הטוב והרע, שניהם הם להם מצד שלמותם, כי על כן אמר על שניהם בשוה אשריכם ישראל, כי כמו שבהיותם בשלמותם הם היותר חזקים שבאומות מצד מעלת צורתם, גם כן מזה הצד עצמו יהיו עלולים לקבל ההפסד וההשחתה יותר מכלם, בענין שבהפוך ענינם לא לבד האומות שולטות עליהם, אלא האומה היותר שפלה, והוא תכלית הרוע וההפסד הנמשכים מצד חולשת החומר והפסד הצורה, **עכ"ד בעל העקידה**,

ביאור המהר"ל איך אמר אשריכם ישראל כשאין עושין רצונו של מקום

כתב המהר"ל (חדושי אגדות - כתובות דף סו/ב) מעשה בריב"ז וכו'. ותימא כי מה הוא השבח והודאה שנתן ריב"ז על זה, ואמר אשריכם ישראל בזמן שאתם עושים רצונו של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בכס, וכשאין אתם עושין רצונו של מקום מסרן ביד בהמתן של אומה שפלה.

ופי' זה כי אשר הם נמסרים ביד אומה שפלה הוא נמשך אחר מדריגתן, מפני שמעלת ישראל מעלה נבדלת אלקית, ואין חסרון שייד במעלה נבדלת, והמעלה הזאת דבר עצמי להם, וכאשר אין להם המעלה האלקית שהוא עצמי להם **ולכך הם בטלים לגמרי ואינם נמצאים**. לכך כאשר ישראל אינם עושים רצונו של מקום, ונמשך להם בטול עצמם שהוא המעלה האלקית, הרי יגיע בטול להם לגמרי, ולכך נמסרין ביד אומה שפלה וביד בהמתם, שבוה כאלו הם אין להם מציאות נחשבים אחר שהם נמסרים ביד אומה שפילה שהם עצמם פחותי המציאות, והנמסרים בידם כאלו נעדרים לגמרי ואינם בעולם. אבל מדרגת האומות אין עצם מעלתם המעלה אלקית אשר לא תקבל חסרון כלל, לכך אף כי הם אינם... בשלימותם אין כ"כ ירידה להם כמו לישראל, **עכ"ל המהר"ל**,

ביאור המהרש"א איך אמר אשריכם ישראל כשאין עושין רצונו של מקום

ידיך". איזה הן מעשה ידיו של אדם - הוי אומר: בניו ובנותיו של אדם.

רש"י מסכת שבת (דף לב עמוד ב) אל תתן את פיך - בנדר, לחטיא את בשרך - לחייב את בניך. לפני המלאך - שליח הבא לתובעך צדקה שפסקת ברבים, כי שגגה - בשוגג קפצתי לנדור, ולא אשלם. על קולך - בשביל קול נדריך. **מבואר**, כי בנדרי צדקה הכתוב מדבר,

איתא במדרש. **כתיב** "מזמור לאסוף" קינה לאסף מיבעיי ליה, ודרש, שאמר אסף שירה על שכילה הקדוש ברוך הוא חמתו על העצים ועל האבנים שבביתו ומתוך כך הותיר פליטה מישראל שאלמלא כך לא נשתייר משונאי ישראל שריד ופליט,

איתא בגמרא (נדריס ס"ד ע"ב) העני חשוב כמת,

אמר הכותב (י.ג.) **בדרך זו יש לפרש, אשריכם ישראל**, שגם כשאין עושין רצונו של מקום, חמל ה' ולא השחית, אלא עשאים עניים החשובין כמת,

ב, עוקרי הדת שונאים אותנו בגלל הדרך של תורה ומצוות שבנו

מדרש רבה פרשת מטות

כתיב (במדבר ל"א ב') "וידבר ה' אל משה לאמר, נקם נקמת בני ישראל מאת המדיינים",

וכתיב (במדבר ל"א ג') "וידבר משה אל העם לאמר, החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין לתת נקמת ה' במדין",

במדרש למה שינה משה רבינו ממה שאמר הקב"ה

איתא במדרש, (רבה במדבר, פרשת מטות, כ"ב פסקה ב'), הקב"ה אמר **נקמת בני ישראל**, ומשה אמר **נקמת ה' במדין**,

אמר הקב"ה להם, אינו אלא דיקו (נקמה) שלכם שגרמו לי להזיק אתכם, **כלומר**, שאתם בני ישראל הייתם המטרה של המדיינים שאזיק אתכם,

כתב המהרש"א (כתובות דף ס"ו עמוד ב' ד"ה אשריכם ישראל בזמן שאתם עושין רצונו של מקום),

אמר אשריכם על שני הצדדים כי באמת שני ההפכיות הם למעלות ישראל כי כל אומה ואומה יש לה שר ומזל בשמים משא"כ ישראל, שאין להם שום מזל, אבל הם חלק ה' כי יעקב חבל נחלתו וע"כ כשעושין רצונו הם למעלה מכל האומות ושריהם כמ"ש הבט נא השמימה וגו' שדרשו שהוציא את אברהם החוצה למעלה מכל צבא השמים דאין הבטה אלא מלמעלה למטה

אבל כשאין עושין רצונו כו' הקדוש ברוך הוא מסלק שכירתו מהם והרי הם שפלים ונבזים מכל האומות שיש להם שר ומזל, **ולישאל אין שר ומזל, עכ"ל המהרש"א**,

מבואר בדברי המהרש"א, כי בכך גדולתם, שאין להם שר ומזל, בין כשעושין רצונו של מקום ובין כשאין עושים רצונו של מקום,

ביאור הבן יהודע איך אמר אשריכם ישראל כשאין עושין רצונו של מקום

כתב הבן יהודע (כתובות דף ס"ו ב) **אשריכם ישראל**. קשא מה שייד לשון אשריכם בחלוקה השנית. ונ"ל בס"ד דידוע אם ישראל נמסרים ביד איזה אומה, אז הקליפה של אותה אומה חוטפת ניצוצי קדושה מישראל ואין ישראל נגאלין ממנה אלא עד שיתבררו ניצוצי קדושה שחטפה הקליפה מהם, וגם ניצוצי קדושה שהיו באותה הקליפה מכבר, באופן שיבררו הכל חדשים עם ישנים, ואז יגאלו ממנה, וכדהוה בגלות מצרים שלא נגאלו אלא עד שעשאוה כמצודה שאין בה דגן [ברכות ט' ע"ב], **ואם תהיה האומה גדולה אז גם קליפתה גדולה**, ואז ממילא צריך יגיעה רבה לברר ניצוצי קדושה שבה, ואפשר שלא יוכלו לה, אך אם האומה שפלה אז גם קליפתה קטנה ושפלה, ויוכלו לה בודאי לברר ניצוצי קדושה שבה בנקל, שאז יהיו נגאלין ממנה בנקל, **ולזה אמר אשריכם ישראל בחלוקה זו גם כן, עכ"ל הבן יהודע**,

ביאור הכותב איך אמר אשריכם ישראל כשאין עושין רצונו של מקום

איתא בגמרא (שבת ל"ב ע"ב) בעון נדריים בניים מתים, דברי רבי אלעזר ברבי שמעון, שנאמר (קהלת ה' ה') "אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא למה יקצף האלהים על קולך וחבל את מעשה

ובכך מבואר דברי המדרש רבה "שונאין אותנו, ורודפין אחרינו בשביל תורה ומצות שנתת לנו",

אמר משה, רבון העולמים, אם היינו כופרי מצות, לא היו שונאין אותנו, ואינן רודפין אחרינו אלא בשביל תורה ומצות שנתת לנו, הלכך הנקמה שלך, לתת "נקמת ה' במדין", עכ"ל המדרש,

ג, ביאור אומרם ז"ל בעוון נדרים וכו' הכוונה להפרשת חלה עולת אהרון

איתא בגמרא (שבת ל"ב ע"ב) תניא, רבי נתן אומר, בעוון נדרים מתה אשה של אדם, שנאמר (משלי כ"ב כ"ז) "אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתידך",

טענת מש"ר רבון העולמים אתה האמצעי לשנאתם משום תורה ומצוות שנתת לנו אי"כ זו נקמת ה',

צריך לבהר על מה ולמה שונאים אותנו

יש להבין, מניין לקוחה השנאה הכל כך גדולה שאנו עדים לה, אל שומרי תורה ומצוות, וכל הזהיר ביותר שנוי ביותר, והשנאה נראית ביותר אצל "עוקרי הדת הנאורים בעם" ומשם מחלחלת ויורדת אל אנשי הרחוב הפשוטים,

כתב בספר עולת אהרון, שנתחבר ע"י קדמון אחד ממדינת פולין ה"ה הר"ר אהרון זעליג בן הר"ר יואל פייביש, הודפס בשנת תצ"ג, ובהסכמותיהם של גדולי פולין וגדולי אשכנז מהימים ההם, והמה מעידים כי דבריו מעשה מרקחים, פירות גינוסר, מדבש מתוקים,

אין זאת אלא, משום שהוזי ובוני המדינה מטרתם היתה לנטרל את עם ישראל מתורה ומצוות ולהיות ככל הגויים בית ישראל, כהוכיחם באמירתם עם קום המדינה, כי כאלה יהודים שומרי תורה ומצוות בעוד שלושים שנה יהיו רק במוזיאונים, ובהתנהגותם בילדי טהירן ועוד, שאי אפשר לפורטם כי רבים המה, וכך הם הצהירו, כי די להיות יהודי עם מדינה ושפה ואין צורך ביותר מזה,

הדיוקים שיש לדייק במאמר ז"ל

וכך כתב, אם אדם חטא, אשתו מה חטאה בנדרים דבעלה, דאי בשביל חטא בעלה היא מתה, אי"כ גם בכל העוונות החמורים מזה דבעלה, היא תמות, ומאי שנא נדרים דפרט,

אבל כשבאו היהודים הממשיכים במסורת התורה והמצוות, הם הבינו שהם נכשלו במשימתם, והיהודי האמיתי הוא השומר תורה ומצוות כמו שהם ראו אצל אבותיהם,

ועוד קשה, דמלישנא דאמר הכתוב "אם אין לך לשלם" משמע דוקא אם אין לו לשלם נדרו, הוא דאשתו מתה, אבל אם יש לו לשלם ואינו משלם אינה מתה,

ואם כך, הם כבר לא יכולים לייצג את היהודי האמיתי, אלא להיות יהודי סוג ב' ג', ועל כך שנאתם אלינו משום שהם יודעים שלעולם לא יהיה היהודי האמיתי ללא תורה ומצוות,

דאי לא תימא הכי, אלא הא דאמז"ל אם אין לך לשלם, היינו "אפילו" אין לו לשלם אשתו מתה, ומכ"ש אם יש לו לשלם ואינו משלם, דפשיטא שאשתו מתה, אי"כ הי"ל למיכתיב כך, אפילו אין לו לשלם,

ויותר מזה, כשהם רואים ששומרי תורה ומצוות מתרבים כ"י, וגם הרבה מעריכי תורה ומצוות מתרבים, ורוב העם תומך במסורת ישראל, ניתן להבין את השנאה הזאת לשומרי תורה ומצוות, ויש להבין שרק אנשים חושבים, הם אלה שמחדירים את השנאה, ומהם באה ההסתה אל הרחוב,

דהשתא דכתיב אם אין וכו', משמע דוקא בזה הוא דאשתו מתה, אבל ביש לו ואינו משלם נדרו, אינה מתה, וזה הוא נגד הסברא, דבאין לו לשלם דאזי הוא אונס תמות אשתו, וביש לו ואינו משלם לא תמות אשתו,

ביאורו הנפלא של בעל עולת אהרון

וכ"כ נלפע"ד, עפ"י מ"ש לקמן, (שבת ל"ב ע"ב) רבי אלעזר ברבי יהודה אומר, בעוון חלה אין ברכה במכונס (אוצרות יין ושמן), ומארה משתלחת בשערים, וזורעין זרעים ואחרים אוכלין, שנאמר (ויקרא כ"ו ט"ז) "אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את

על כך גאוותינו, שאנו שנואים על שאנו שומרים תורה ומצוות, ויש לומר לשונאים אותנו, לא יעזור לכם, תמיד יהיו שומרי התורה היהודים האמתיים, ודרך אחת יש לכם להצטרף אלינו,

השחפת ואת הקדחת מכלות עינים ומדיבת נפש וזרעתם לריק זרעכם ואכלהו אויביכם", אל תקרי בהלה אלא בחלה.

ואם נותנין - מתברכין, שנאמר ראשית עריסותיכם תתנו לכהן להניח ברכה אל ביתך. והנה מפורש במתניתין, (שבת ל"א ע"ב), על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן, על שאינן זהירות בחלה,

ובזה א"ש, דאה"כ אם אין לך לשלם, אזי בוודאי אשתך לא היתה נותנת חלה כראוי, ולכך נתמוטט ואין לו לשלם, דמארה משתלח בעוון חלה, דאי הוה נותנת חלה כראוי אזי היה מתברך, כמ"ש להניח ברכה כנ"ל וה"ל לשלם,

וכיון דאשתו לא היתה נותנת חלה, לכך מתה, דנשים מתות על שאינם זהירים בחלה,

והשתא א"ש, דהא דאשתו מתה, לאו בעוון נדרים היא מתה, אלא מתה, מכיוון שאין לו לשלם נדרים, מוכח שלא היתה אשתו נותנת חלה כראוי, ואזי בעוונה היא מתה, בעוון חלה ודו"ק, עכ"ל עולת אהרון.

ד, במה נחלקו משה רבינו ע"ה והקב"ה

כתב המהר"ל, (גבורות ה' פרק נ"ג, באמצע ד"ה עד שדרשה בן זומא) באיזה סברא חולקים, חכמים, שאומרים שאין מזכירין יציאת מצרים בלילות, ור' אלעזר בן עזריה, שאומר שמזכירים יציאת מצרים גם בלילות. (ברכות י"ב ע"ב)

וזהו תוכן דבריו, גאולת מצרים היתה ביום, וודאי שהגאולה היתה המטרה של כל הניסים,

נס מכת בכורות היה בלילה, אך זה היה אמצעי להגיע לגאולה,

ולכן סוברים חכמים, שאין להזכיר יציאת מצרים בלילות כי הנס שהיה בלילה זה היה רק האמצעי לגאולה, ואין להזכיר רק המטרה, שהיה ביום,

וראב"ע סובר, כי יש חשיבות להזכיר גם האמצעי, ולכן יש להזכיר יצי"מ גם בלילה, ע"כ דברי המהר"ל, עיי"ש,

לפי"ז יש לבאר את דברי המדרש, במה היה דין ודברים בין משה רבינו להקב"ה, הקב"ה אמר למשה, נקם נקמת בני ישראל, שבניי היו המטרה של המדינים, כמ"ש במדרש, שגרמו לי להזיק, אתכם,

ואמר משה רבינו להקב"ה, אמנם כן, בניי היו המטרה של המדינים להרגנו, אבל התורה והמצוות שציויתנו, הם היו האמצעי לכך כמ"ש,

לפי זה משה רבינו סבר כשיטת ראב"ע, שיש להזכיר האמצעי, לכן אמר לתת נקמת ה' במדין, שקיום התורה והמצוות שנתת לנו, זה היה האמצעי, והקב"ה סבר כחכמים, שהעיקר היא המטרה,

יש להוסיף, כי גם אם סברו בשמים כחכמים שיש להזכיר רק המטרה, משה רבינו סבר כראב"ע, שכך נפסקה ההלכה, ותורה לא בשמים היא.

ה, למה שינה משה רבינו מדברי ה' ביאור יקר מהכלי יקר

כתב הכלי יקר (במדבר פרק לא פסוק ב) "נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים". ומשה שינה ואמר לתת נקמת ה' במדין.

ועוד קשה, שפירש רש"י אף על פי ששמע משה שמיתתו תלויה בדבר עשה בשמחה ולא אחר, מנא ליה לרש"י לומר כן שמא היה נעצב על מיתתו, וכי בעבור זה לא היה לו להקים דבר ה' ומי כמוהו מקים דבר ה' בלא איחור,

וביאור הדבר, שהמדינים שתיים רעות עשו. אחת לשמים, כי החטיאו את ישראל בע"ז ועוד.

ואחת לישראל, כי הפילו בעצתם כ"ד אלף מישראל. ואמר הקב"ה למשה "נקום נקמת בני ישראל", כי מה שעשו לי שרי ומחול, כי אם רבו פשעי האדם, מה ייעשה לו יתברך, ועיקר הנקמה על מה שעשו לישראל כי רבה רעתם,

וכאשר שמע משה, שאמר לו ה' "אחר תאסף אל עמך", וכבר ידע משה רוב חיבת ישראל אל מנהיגיהם, אמר בלבו אם אומר אל ישראל דברים כהווייתם כאשר נאמרו לי מפי

הגבורה, מאחר שידעו ישראל שמיתתי תלויה בנקמה זו,

תירוץ הפלא ופלא בספר נזר הקודש

וכ"כ, ויתכן לתרץ עפ"י שכתוב בזוהר, שבעשרה הרוגי מלכות, נתגלגלו עשרת השבטים, שנתחייבו במכירת יוסף,

וגילה לנו אור מופלא האר"י הק', בספרו הגלגולים, על כל אחד מן הקדושים שנהרגו, גלגול של מי הוא מן שבטי קה, וביאר כך, שרבי עקיבא נתגלגל בו נשמת שמעון בן יעקב,

וכאשר ידוע מן שמעון, שהיה נתפס להריגת יוסף, ולא נח עד שדחפו בעצמו אל הבור,

כדאיתא במדרש, (בראשית רבה פרשת וישב פרשה פ"ד פסקה ט"ז) כתיב, (בראשית ל"ז כ"ד) "ויקחהו וישלכו אתו הברה והבור רק אין בו מים", ויקחוהו (לשון רבים) לא נאמר, ויקחהו כתיב, מי היה זה, שמעון, (עכ"ל המדרש),

לכך סבל רבי עקיבא, חבלי יסורי מיתה במאוד מאוד יותר על כולם, וסרקו בשרו במסרקות של ברזל,

וכאשר לא נעלם מאתנו, שגם אם חשבו השבטים רעה על יוסף אחיהם, אמנם, הנמשך מזה, כמה טובות להם ולישראל, כאשר זן ופרנס להחיות עם רב מהם, וזה שאמר יוסף, (בראשית נ"י ט) "אתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה",

ובלתי ספק שידעו הראשונים גדולי התנאים כל אחד שורש נשמתו, כאשר ידעו גדולי בעלי הח"ן בימי האר"י הקדוש, ור"ע אף שידע שורש נשמתו שהיה מגלגול שמעון, היה מתייחס מן הפורענות, באשר אלקים חשבה לטובה, אמנם כאשר הגיע למקרא הזה, "אישה הפרס", אף שלא נתקלקלה כי בעלה הפרה, ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרף למעשה, מ"מ כיון ששתתה יין הוה כמעשה, ולכן צריכה כפרה על מחשבה לא טובה, לכן היה בוכה, שיפגיענו בשלום נשמתו משמעון, על מחשבת שמעון, אף שבהמעשה הצמיח טובה כנ"ל, עכ"ל נזר הקדש.

ז, ר"ע נענש כי שגג בזה שדימה
הת"ח לשכינה ביאור העיון יעקב

א"כ יאמר נא ישראל, כשם שמחל הקב"ה על חלקו כך אנחנו נמחל להם על מה שעשו לנו ולא נבקש נקמה כל כך מהרה, כי בידינו לאחר זמן הנקמה עד שתחפץ מאתנו,

ומשה לפי שהיה שמח לעשות דבר ה' בלא איחור, שינה ואמר "לתת נקמת ה' במדין" ויחשבו ישראל מאחר שהקב"ה מבקש הנקמה בעבור כבודו, אם כן חלק גבוה מי יתיר לאחור ובזה יהיו מוכרחים לעשותה לאלתר, ועל הכרח זה נאמר וימסרו, כי מאחר שאמר להם משה "לתת נקמת ה' במדין" ע"כ היו מוכרחים לעשות בלא איחור ומכאן ראה ברורה שעשה בשמחה ולא אחר, שהרי היה בידו להמשיך זמן הנקמה, אילו היה אומר להם דברי הש"י כהווייתן, עכ"ל הכלי יקר.

ו, רבי עקיבא כי הוה מטי להאי פסוקא הוה בכי, ביאור בנזר הקודש

איתא בגמרא (נזיר כ"ג ע"ב קידושין פ"א ע"ב) כתיב (במדבר ל' י"ג), "אישה הפרס וה' יסלח לה", במה הכתוב מדבר, באשה שנדרה בנזיר, ושמע בעלה והפר לה, והיא לא ידעה שהפר לה בעלה, והיתה שותה יין, ומטמאה למתים, שהיא צריכה כפרה וסליחה,

רבי עקיבא כי הוה מטי להאי פסוקא הוה בכי, אמר, ומה מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, אמרה תורה צריכה כפרה וסליחה, מי שנתכוין לאכול בשר חזיר, ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה, ע"כ,

קושיית בעל נזר הקודש

כתב בספר "נזר הקודש" (מובא בענף יוסף, עין יעקב קידושין אות נ"ט), קשה, למה בכה רבי עקיבא יותר מכל חבריו התנאים,

מי הוא בעהמ"ח ספר נזר הקודש

כתב בספר שם הגדולים, (חלק גדולים, מערכת "אות קצ"ד, ערך) מוהר"ר יחיאל מיכל מגלוגא, חיבר ספר "נזר הקדש",

חבור גדול על בראשית רבה, ונדפס שנת תע"ח. (בספר מליצי אש, ערך, כ"ה שבט, כתב), נפטר בוועין כ"ה שבט ה' ת"צ,

מבואר בדבריו, שאחי יוסף אינם חייבים לא בדיני אדם ולא בדיני שמים במעשה המכירה,

יש לבאר כוונת האוה"ח הק' שכתב והרי הם זכאים גם בדיני שמים

צריך לדעת, איזה דרך ישכון אור, בדברי האור החיים הק',

אם כונתו שאינו מתחייב כלום, שאינו צריך כפרה וסליחה, יקשה מדברי הגמרא (קידושין פ"א ע"ב, נזיר כ"ג ע"ב), "אישה הפרם וה' יסלח לה", במה הכתוב מדבר, באשה שנדרה בנזיר, ושמע בעלה והפר לה, והיא לא ידעה שהפר לה בעלה, והיתה שותה יין, ומטמאה למתים, שהיא צריכה כפרה וסליחה, וכאן כתיב אתם חשבתם עלי רעה, **וכמו שביאר בנזר הקודש**,

ואם כונתו של האוה"ח הק' שכפרה וסליחה צריכים הם, רק עונש אינם צריכים לקבל, יקשה מדברי הזוהר הק' שכתב שבעשרה הרוגי מלכות, נתגלגלו עשרת השבטים, שנתחייבו במכירת יוסף, א"כ איך כתב האור החיים, **והרי הם פטורים וזכאים גם בדיני שמים**,

אפשר לבאר בדברי האוה"ח הק' שבא לומר את כונת יוסף הצדיק

יש לומר, מכיוון והיו אלו דבריו של יוסף הצדיק, כמ"ש (בראשית נ"י ט) **"ויאמר אלהם יוסף אל תיראו כי התחת אלקים אני, ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה"**, **בא האור החיים הק' לבאר את דברי יוסף הצדיק**,

שכך אמר יוסף הצדיק, "התחת אלוקים אני", כלומר, גם אם איני יודע מהו רצונו של

הקב"ה, לכפר על המכירה, עכ"ז דעתי לבקש שיהיו **השבטים פטורים וזכאים** גם בדיני שמים, אבל הקב"ה דעת אחרת היתה עמו, להענישם.

ט, הקב"ה השיב למלאכים תשובה שונה מתשובתו למשה רבינו

איתא בגמרא (ברכות ס"א ב'), בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל,

איתא בגמרא (פסחים כ"ב ע"ב, קידושין דף נו עמוד א) שמעון העמסוני, ואמרי לה נחמיה העמסוני, היה דורש כל אתין שבתורה, כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא פירש; אמרו לו תלמידיו: רבי, כל אתין שדרשת מה תהא עליהם? אמר להם: כשם שקבלתי שכר על הדרישה, כך קבלתי על הפרישה; **עד שבא רבי עקיבא ולימד: את ה' אלהיך תירא - לרבות תלמידי חכמים**. ע"כ,

איתא בגמרא (סנהדרין דף לח עמוד ב, ע"ז ה ע"א) מאי דכתיב זה ספר תולדת אדם - מלמד שהראהו הקדוש ברוך הוא דור דור ודורשיו, דור דור וחכמיו. **כיון שהגיע לדורו של רבי עקיבא שמח בתורתו ונתעצב במיתתו**, אמר "ולי מה יקרו רעיד אל",

כתב העיון יעקב (סנהדרין ל"ח) כיון שהגיע לדורו של ר' עקיבא, ר"ל לפי שרצה אדם לדמות לעליון, שנאמר (בראשית ג) והייתם כאלקים, לפיכך שמח בתורתו של ר' עקיבא שדרש את ה' לרבות תלמידי חכמים שמע מיניה שיש לדמות דמיון לעליון אבל נעצב במיתתו, שמת במקום השכינה באחד כדאיתא בילקוט ראובני פרשת וישב, אפשר שנענש כן בשביל חטא זה שאין לדמות לשכינה כלל, לכך נענש, ועיין בחידושינו בפסחים דף כ"ב, ולזה אמר "מה יקרו רעיד אל" כלומר שכבוד אלקים יקר מאד ואין לדמות לו כלל, ועיין בחידושינו בברכות דף ס"א, ע"כ בעיון יעקב,

עיון יעקב (ברכות ס"א) ואפשר עוד לומר כדי לתקן מה שדרש, את ה' אלהיך לרבות ת"ח ששגג בזה שדימה הת"ח לאחדותו לכך נענש במקום השכינה כמ"ש בחידושינו בסנהדרין דף ל"ח ע"ש, ע"כ בעיון יעקב,

ח, השבטים פטורים וזכאים ממכירת יוסף גם בדיני שמים ביאור בדברי האוה"ח הק'

כתיב, (בראשית נ"י ט) "ויאמר אלהם יוסף אל תיראו, אלקים חשבה לטובה, למען עשה כיום הזה להחית עם רב",

כתב האור החיים הק' (בראשית נ" כ') "ואתם חשבתם וגוי אלקים חשבה לטובה". וז"ל, והרי זה דומה, למתכוון להשקות חבירו כוס מות והשקהו כוס יין, שאינו מתחייב כלום, **והרי הם פטורים וזכאים גם בדיני שמים**,

והיה מקבל עליו עול מלכות שמים, אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן,

אמר להם, כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה "בכל נפשך" אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו, היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד, יצתה בת קול ואמרה אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד,

תשובת הקב"ה למלאכי השרת חלקם בחיים

אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, **זו תורה וזו שכרה**, (תהלים י"ז י"ד) "ממתים ידך ה' ממתים", (פירש רש"י, מידך היה לו למות, ולא מידי בשר ודם). **אמר להם**, "חלקם בחיים", (שכרם בחיים בעולם הנצחי מהרש"א) יצתה בת קול ואמרה, אשריך רבי עקיבא שאתה מזומן לחיי העולם הבא. ע"כ,

תשובת הקב"ה למשה רבינו שתוק כך עלה במחשבה לפני

איתא בגמרא (מנחות כ"ט ע"ב) אמר רב יהודה אמר רב, בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות, אמר לפניו, רבשי"ע מי מעכב על ידך, אמר לו אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות, ועקיבא בן יוסף שמו שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות, וכו' וכו',

אמר לפניו רבונו של עולם יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידך, אמר לו **שתוק כך עלה במחשבה לפני**, אמר לפניו, רבונו של עולם הראיתני תורתו הראני שכרו, אמר לו חזור לאחוריך, חזר לאחוריו, ראה ששוקלין בשרו במקולין, אמר לפניו, רבשי"ע **זו תורה וזו שכרה**, א"ל, **שתוק כך עלה במחשבה לפני**.

יש להבין, למה שינה הקב"ה תשובתו באותה שאלה ששאלו גם מלאכי השרת וגם משה רבינו על רבי עקיבא, **זו תורה וזו שכרה**,

למלאכי השרת אמר הקב"ה "חלקם בחיים" ולמשה רבינו אמר הקב"ה "שתוק כך עלה במחשבה לפני"

ביאור אומרו "שתוק כך עלה במחשבה לפני"

איתא בגמרא (ברכות ס' ע"ב) תנא משמיה דרבי עקיבא לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד,

והיתה מדתו של רבי עקיבא, מידת השתיקה שהיה מקבל כל דבר באהבה, עד שאמר (ברכות ס"א ע"ב) כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה "בכל נפשך" גם כשנוטל את נפשך יש לקבל באהבה ובשתיקה, והיה מקבל ע"ע מסירות נפש הגדול ביותר לקב"ה לקבל יסורים באהבת ושתיקה, וכך עלה ונתעלה לפניו יתברך, עד שאמר הקב"ה, כי הוא הגבר הוקם עול ללמד לדעת מסירות נפש עד היכן מגעת,

וזהו שאמר הקב"ה למשה רבינו, שתוק, כך עלה במחשבה לפני, כלומר, במידת השתיקה שבו, בכך עלה ונתעלה במחשבתו לפני,

לפי"ז מבואר למה לא ענה הקב"ה למלאכי השרת כמו שענה למש"ר שתוק כך עלה במחשבה לפני

לפי מה שביארנו, הקב"ה גילה למשה רבינו את מידת מסירות הנפש של רבי עקיבא,

אבל המלאכים אינם בני בחירה, ועושים שליחותם ללא בחירה, וכבר אמר להם משה רבינו, כלום יצר הרע יש בכם (שבת פ"ט), ואין בהם ענין מסירות נפש,

לפיכך לא ענה אותם הקב"ה מענין מסירות הנפש של רבי עקיבא, אלא אמר להם שבכך הכין ר"ע את עצמו לחיי העוה"ב.

י, מבואר שלא להקדים הפורענות ע"ד אומרם ז"ל בעוון נדרים וכו'

כתיב (במדבר ל' ג'),

"איש כי ידר נדר לה'
 "ואשה כי תדר נדר, בבית אביה בנעריה"
 "ואם היו תהיה לאיש" וגו', **זו ארוסה**,
 "ונדר אלמנה וגרושה" וגו',
 "ואם בית אישה נדרה", הרי זו נשואה,

דיוק בסדר הכתוב בתורה

יש לדייק, בסדר הדברים שאמרה תורה בעשיית נדרים, הראשון אמרה תורה **איש**, ואח"כ **נערה**, ואח"כ **ארוסה**, ולאחמ"כ אמרה תורה **אלמנה וגרושה**, ורק באחרונה אמרה תורה את דין הנשואה,

היה צריך להיות הסדר, נערה, ארוסה, נשואה, אלמנה וגרושה, ולמה נקטה תורה דין הנשואה באחרונה,

שלא להקדים פורענות

יש לומר, עפ"י מה דאיתא גמרא (שבת ל"ב ע"ב), תניא רבי נתן אומר בעון נדרים מתה אשתו של אדם, והוי ליה פורענות הבאה בעון נדרים,

הקרב יומת, ועכשיו שועלים הלכו בו, ולא נבכה, אמר להן, לכך אני מצחק, דכתיב, (ישעיהו ח' ב') ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו וגו', עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה, הייתי מתיירא, שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה, בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת,

איתא בגמרא (נזיר כ"ג ע"ב קידושין פ"א ע"ב), **כתיב** (במדבר ל"ג), "אִישָׁהּ הַפֶּרֶס וְהִ' יִסְלַח לָהּ", במה הכתוב מדבר, באשה שנדרה בנזיר, ושמע בעלה והפר לה, והיא לא ידעה שהפר לה בעלה, והיתה שותה יין, ומטמאה למתים, **שהיא צריכה כפרה וסליחה**,

איתא בגמרא (מגילה ה' ע"א) אקדומי פורענות לא מקדמי, לכן לא אמרה הקדימה תורה נשואה לענין נדרים, לרמז למה שאמרו חז"ל, **אקדומי פורענות לא מקדמי**.

יא, מדתו של רבי עקיבא היה שוחק והיה בוכה

איתא בגמרא (סנהדרין דף ק"א ע"א) אמר רבה בר בר חנה, כשחלה רבי אליעזר בן הורקנוס, נכנסו תלמידיו לבקרו, אמר להן, חמה עזה יש בעולם, התחילו הן בוכין **ורבי עקיבא משחק**, אמרו לו, למה אתה משחק, אמר להן, וכי מפני מה אתם בוכים, אמרו לו, אפשר ספר תורה שרוי בצער ולא נבכה, אמר להן, **לכך אני משחק**, כל זמן שאני רואה רבי שאין יינו מחמיץ, ואין פשתנו לוקה, ואין שמנו מבאיש, ואין דובשנו מדביש, אמרתי, שמא חס ושלוס קיבל רבי עולמו, ועכשיו שאני רואה רבי בצער, אני שמח,

איתא בגמרא, (מכות כ"ד ע"א) וכבר היה ר"ג ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך, ושמעו קול המונה של רומי, והתחילו בוכין **ורבי עקיבא משחק**, אמרו לו, מפני מה אתה משחק, אמר להם, ואתם מפני מה אתם בוכים, אמרו לו, הללו כושיים שמשתחווים לעצבים ומקטרים לעבודת כוכבים, יושבין בטח והשקט, ואנו בית הדום רגלי אלהינו שרוף באש ולא נבכה, אמר להן, לכך אני מצחק, ומה לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה,

איתא בגמרא, (מכות כ"ד ע"א), שוב פעם אחת היו עולין לירושלים, כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם, כיון שהגיעו להר הבית, ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים,

התחילו הן בוכין, **ורבי עקיבא מצחק**, אמרו לו, מפני מה אתה מצחק, אמר להם, מפני מה אתם בוכים, אמרו לו, מקום שכתוב בו, והזר

רבי עקיבא כי הוה מטי להאי פסוקא הוה בכי, אמר, ומה מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, אמרה תורה צריכה כפרה וסליחה, מי שנתכוין לאכול בשר חזיר, ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה, ע"כ,

יש להקשות, שבכל מקום שהיו המה בוכים היה רבי עקיבא מצחק, וכאן בהתרת נדרים היה הוא בוכה,

ביאור הענין שרבי עקיבא היה תמיד מביט על הפועל היוצא ולא על העכשיו

וכך צריך לומר, כי מדתו של רבי עקיבא היה, בכל מעשה, **לבחון את הפועל היוצא בעתיד, מאותו מעשה**, ולכן, כאשר ראה את רבו ביסורין, אמר, כי אין זה אלא שלא קיבל רבי עולמו בעולם הזה, ולכן היה שמח, שהיה צופה את העתיד לבוא, וכן כאשר ראה את עוברי רצונו, אמר לעושי רצונו על אחת כמה וכמה, וכאשר ראה שנתקיימה נבואתו של אוריה, אמר בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת,

וכאשר ראה, את, מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר, חשש כי הפועל היוצא יהיה, שיעלה בידו בשר חזיר ר"ל, ולכן כאן היה בוכה,

וכן מצינו (עבודה זרה כ ע"א), ר"ע ראה אשת טורנוסרופוס, **שחק ובכה**, **שחק** - דעתידה דמגיירא ונסיב לה, **בכה** - דהאי שופרא בלי עפרא,

מבואר, שרבי עקיבא היה תמיד מביט על להבא, כלומר הפועל היוצא בסופו של דבר, ולכן כשראה דמינסיביה ליה, שחק, וכשהביט

אז יכול להתחרט בקלות, וכך יהיה פירוש, **היתר נדרים**, כלומר יותר קל להתיר הנדר, כאשר הנדר הוא כחץ הפורח באויר ללא שום מטרה, וזה שבדק חייא בר רב ע"י יריית חיצים, לדעת אם הם פורחין באויר.

יג, פני משה כפני חמה רמז למשה רבינו שעושה מאהבה ושמח ביסורין

כתיב, (במדבר ל"א ב'), נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיד וברש"י,

אף ע"פ ששמע שמיתתו תלויה בדבר, עשה בשמחה, ע"כ,

איתא בגמרא (שבת פ"ח ע"ב), תנו רבנן, עושין מאהבה ושמחין ביסורין עליהן הכתוב אומר (שופטים ה' ל"א) "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו",

איתא בגמרא, (בבא בתרא ע"ה ע"א) פני משה כפני חמה,

וכך יש לפרש, משה רבינו היה יוצא למלחמה בשמחה, על אף היסורין, ששמע שמיתתו תלויה בדבר,

ולזאת מרמז הכתוב, כי העושין מאהבה ושמחין ביסורין, הוא כצאת השמש זה משה, בגבורתו כלומר בגבורת המלחמה, פני משה כפני חמה.

יד, מהכ' עטרות ודיבון בפר' בני גד ובני ראובן למדנו שאין לפרוש מהציבור

כתיב (במדבר ל"ב ג'), "עטרות ודיבון ויעזר ונמרה וחשבון ואלעלה ושבם ונבו ובען",

איתא בגמרא (ברכות ח' ע"א), אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי אמי, לעולם ישלים אדם

פרשיותיו עם הצבור, שנים מקרא ואחד תרגום ואפילו עטרות ודיבון, וברש"י, שאין בו תרגום,

תנינא ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר, במפרשים, ובשו"ע (או"ח רפ"ה ובנו"כ שם)

יותר רחוק ראה דהאי שופרא בלי בארעא ולכן בכה.

יב, ביאור בשתי פנים היתר נדרים פורחין באויר בדרך צחות

איתא בגמרא (חגיגה י" ע"א) היתר נדרים פורחין באויר, ואין להם על מה שיסמוכו, וברש"י, התרת נדרים שאמרו חכמים, שהחכם מתיר את הנדר, מעט רמז יש במקרא, ואין על מה לסמוך, אלא שכן מסור לחכמים בתורה שבעל פה, ע"כ,

איתא בגמרא (נדרים ע"ו ע"ב), חייא בר רב שדי גירא ובדיק, (זרק חיצים ובדק את הנדר)

ביאור פורחין באויר ע"ד הר"ן

פירש הר"ן, בעוד שהיה מתעסק לירות חצים, היה בודק אדם הבא לפניו להתיר נדרו שואלו אם מתחרט, ומתירו, דקסבר פותחין בחרטה, ומשום הכי לא היה צריך עיון למצוא פתח,

לפי"ז יש לבאר, היתר נדרים פורחין באויר, כלומר, שבשעה שמתיר הנדר אפשר לו

להפריח חיצים באויר, משום שאינו צריך לעיין בדבר,

ביאור פורחין באויר ע"ד רש"י

בפירוש המכונה רש"י (נדרים ע"ו ב') (עין שם הגדולים ערך רש"י), כתב חייא בר רב הוה שדי גירא ובדיק, בעוד שהיה עוסק במלאכתו שהיה יורה החץ מתוך כך בדיק ליה לנדר.

לפירושו יש להבין שמתוך מלאכת יריית החץ היה בודק הנדר,

וכך יש לבאר, כי יריית חיצים שתיים הן, האחד, יריית חץ אל מטרה, כמ"ש (איכה ג' י"ב) דרך קשתו ויציבני כמטרא לחץ,

וגם יש, יריית חצים באויר ללא שום מטרה, לפי"ז אפשר לפרש, כי ע"י מלאכת יריית החצים שאל את הנודר, אם היתה לו מטרה בנודרו את נדרו, וא"כ יש כאן כוונה שקשה

להתחרט עליה, אך אם עשה את נדרו כיורה חץ באויר כמשחק בעלמא ללא שום מטרה,

אך משה רבינו דעת אחרת היתה עמו, דאפילו הכי אין לפרוש מן הציבור, ועי"ז אמרו חז"ל ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור, ואל יפרוש מן הציבור, ואפילו עטרות ודיבון שהיה להם סיבה חזקה לפרוש כדי להשאר בקנינם החזק שברבם גם אז אין לפרוש.

טז, איך אמר הבאים למלחמה אחר שכבר באו מהמלחמה ויצאו לקראתם

כתיב, (במדבר ל"א י"ד) "ויצאו משה ואלעזר הכהן וכל נשיאי ישראל לקראתם אל מחוץ למחנה וגו'. **הבאים מצבא המלחמה**",

כתיב, (במדבר ל"א כ"א) "ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה",

כתיב (במדבר ל"א מ"ט) "ויאמרו אל משה וגו', ולא נפקד ממנו איש, ונקרב את קרבן ה'

יש להקשות בדברי הכתובים תרתי

שאלה א. **הבאים למלחמה**, משמע שהם עדיין במלחמה, והרי הם היו באים כבר מהמלחמה וכבר יצאו לקראתם,

שאלה ב', למה לא אמרו ונקרב את קרבן ה' מיד בשובם, רק לאחר שאמר להם אלעזר הכהן, פרשת חלוקת המלקוח,

שאלה ראשונה מתורצת ע"י השאלה השנייה

איתא בגמרא (שבת ס"ד ע"א), **כתיב** (במדבר ל"א נ"ו) "לא נפקד ממנו איש, ונקרב את קרבן ה'", אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח, אמר להן משה לישראל, שמא חזרתם לקלוקלכם הראשון, אמרו לו, לא נפקד ממנו איש, וברש"י, לא נחסר מדת יהודית, אמר להן, אם כן כפרה למה, אמרו לו, אם מידי עבירה יצאנו מידי הרהור לא יצאנו, מיד "ונקרב את קרבן ה'", ע"כ,

אפשר לומר, כי הקושיא הראשונה, מתרצת את הקושיא השנייה, כי רק לאחר שאמר להם אלעזר הכהן, בלשון **הבאים למלחמה**, דמשמע שהם עדיין במלחמה, ולא אמר להם,

הבאים מצבא המלחמה, הבינו, שנשאר בהם פגם כלשהוא מהמלחמה, ולכן אמרו, אם מידי עבירה יצאנו מידי הרהור לא יצאנו,

מכיוון דאמר עם הציבור, **צריך שלא יהא פורש מן הציבור**,

שלא לפרוש מהציבור למדנו מפר' בני גד ובני ראובן בקשו להשכיל הבוארים בעם, הרי כמה מקומות, וכמה שמות אנשים, איתא בתוה"ק, שאין להם תרגום, למה אמרו חז"ל דוקא עטרות ודיבון,

יש לומר, כיוון שהטעם שלא יקדים ולא יאחר, הוא, משום שלא יהא פורש מן הציבור, כמבואר לעיל, **והענין**, שאין לפרוש מן הציבור, לא מצינו בכל התורה, אלא בפרשת **בני גד ובני ראובן**, כמ"ש משה רבינו לבני גד ולבני ראובן, האחיקם יבאו למלחמה ואתם תשבו פה, לפיכך אמרו ז"ל הפסוק עטרות ודיבון מפרשת בני גד ובני ראובן, ששם מצינו שלא יהא פורש מן הציבור כנ"ל.

טז, גם אם היה להם קנין דביקות ברבם אין לפרוש מן הציבור

איתא בשם הר"ר בונים מפרשיסחא זיע"א (מובא ומבואר בכל ספרי רבותינו מגור זי"ע) על הכתוב **ומקנה רב** ה"י לבני גד כו'. פ"י שה"י להם **קנין דביקות ברבם** משרע"ה ודביקים בו מאוד ועי"ז לא רצו לעבור את הירדן ולהפריד מאתנו,

איתא בגמרא (סוטה י"ג ע"ב), היכן משה מת? בחלקו של **ראובן**, והיכן משה קבור? בחלקו של **גד**,

יש לבאר כל מקום שאמרו מקנה ע"ד שפירש הר"ב

כתיב (במדבר ל"ב א'-ד'), **ומקנה רב** היה לבני ראובן ולבני גד וגו' **והנה המקום מקום מקנה**, ויבאו בני גד ובני ראובן ויאמרו **עטרות ודיבון** וגו', ארץ **מקנה** הוא ולעבדיך **מקנה**,

יש לפרש, מאחר ומשה רבינו מת ונקבר בחלקם של **ראובן וגד** כאומרז"ל, לפיכך היה

המקום ההוא מקום שהיה להם שם **מקנה ברבם**, ועי"ז אמרו **המקום מקום מקנה**, וארץ **מקנה**, ולעבדיך **מקנה**, ולפיכך רצו להישאר בחלקה אשר שם חלקת מחוקק ספון,

יש להבין, לאחר שנתכבס ונתנקה האדם למה נשאר כתם ורושם מהחטא,

ורק אז אמרו ונקרב את קרבן ה', ולא בתחילה כאשר יצאו לקראתם,

ביאור הענין בהקדם ביאור הכתוב הרב כבסני וגו'

כתיב, (תהילים פרק נ"א) "הרב כבסני מעוני ומחטאתי טהרני, כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד",

יז, כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה במדה כנגד מדה

ג' הפטרות דבין המצרים הם

הקושיות שיש להקשות בפסוק א. לשון הפסוק, "הרב" שביקש ד"ה להרבות כביבוס, וכי אי אפשר לו להקב"ה לכבס בבת אחת, ולמה לו להרבות בכביבוס,

א', **דברי** ירמיהו בן חלקיהו מן הכהנים אשר בענתות בארץ בנימין, (ירמיה פרק א')

ב. ועוד קשה לשון הפסוק, כי פשעי אני "אדע", אני יודע לא נאמר, אלא אדע בלשון עתיד, ולמה לא אמר בלשון עבר כי פשעי אני ידעתי, או בלשון הווה כי פשעי אני יודע, אלא בלשון עתיד אני אדע,

ב', **שמעו** דבר ה' בית יעקב וכל משפחות בית ישראל, (ירמיה פרק ב')
ג', **חזון** ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלם, (ישעיה פרק א')
מבואר, כי האבלות על ירושלים הינה בשלשה דרכים, **בדיבור**, דברי ירמיהו, **בשמיעה**, שמעו דבר ה', **בראיה**, חזון ישעיהו,

ביאור הענין ע"ד תשובת ר' סעדיה וקושיא אחת מתרצת את השניה

בבשורת הגאולה, אנו מוצאים את אותם ג' דרכים, דיבור, שמיעה, ראיה,

כידוע, בקדושי השם, כאשר עושים תשובה, ומתקרבים לבו"י"ת, מתחרטים על שהאתמול לא היה בדרגא עליונה, וכל כמה שמתקרבים יותר. מצטערים על העבר, ונקרא **תשובת רבי סעדיה גאון**,

דיבור, על הר גבה עלי לך מבשרת ציון, הרימי בכח קולך מבשרת ירושלם, הרימי אל תיראי **אמרי** לערי יהודה הנה אלהיך (ישעיה מ'),

וכך אמר דוד המלך, הרב כבסני, צריך לכבסני הרבה פעמים, כי בכל פעם שתכבסני, אז פשעי אני **אדע**, אכיר אז גם בדברים היותר דקים, וכאשר תכבסני שוב, אז אמשיך ואדע הדברים העוד יותר קלים וחוזר חלילה, וזהו לשון הפסוק, **הרב כבסני מעוונני**, כי כמה שתכבסני יותר, פשעי אני **אדע** עוד,

שמיעה, מה נאוו על ההרים רגלי מבשר **משמיע** שלום מבשר טוב משמיע ישועה, אמר לציון מלך אלהיך (ישעיה כ"ז),

ראיה, כי עין בעין **יראו** בשוב ה' ציון (ישעיה נ"ב),

ביאור הכתוב כי אם תכבסי בנתר

יח, ע"ד התשובה של רבי סעדיה גאון יש לבאר הכתוב נכתם עונך לפני

לפי זה, יש לבאר הפסוק, "כי אם תכבסי בנתר, ותרבי לך ברית, נכתם עונך לפני נאם ה'". פירוש שגם כאשר תרבה בכביבוס עוונני, ארצה להיות עוד יותר נקי. כמו שפירשנו, ולפיכך **נכתם עונני**, עדיין נשאר בי רושם, כי תמיד תמיד ארצה יותר ויותר.

כתיב, (ירמיה ב' כ"ב הפטרת מסעי) "כי אם תכבסי בנתר, ותרבי לך ברית, נכתם עונך לפני נאם ה'",

תכבסי - מלשון כיבוס ורחיצה,

בנתר - מין אדמה רכה ומכבסין בו,

בורית - שם עשב המנקה,

נכתם עונך - נשאר כתם ורושם,

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל "מכון פאר" רח' חזון איש 2 בני ברק
פקס 03-6161777
מייל y0527616166@gmail.com
נייד 0527-616166